

За масою зерна з колоса, ступінь позитивної трансгресії проявився у 26 комбінацій (61,9 %): 'Харківська 39 / Спадщина' ($T_c = 97,3$ %), 'Харківська 39 / МІП Райдужна' ($T_c = 94,7$ %), 'Харківська 39 / Тера' ($T_c = 92,0$ %), 'Харківська 27 / МІП Райдужна' ($T_c = 50,8$ %) та інші. Частота позитивної трансгресії виявилась у 26 (61,9 %) внутрішньовидових гібридів F_2 .

За результатами досліджень встановлено високий рівень частоти і ступеня прояву позитивних трансгресій у популяції другого покоління пшениці твердої ярої. Найбільша кількість позитивних трансгресій виявилась за ознаками довжина колоса та кількість зерен з колоса.

Таким чином виділені у F_2 трансгресивні форми можуть бути надалі використані в якості вихідного матеріалу для добору трансгресивних форм і в більш пізніх поколіннях.

УДК 631.526.32

Курочка Н. В.^{*}, Мізерна Н. А., Матус В. М., Носуля А. М.

Український інститут експертизи сортів рослин, вул. Генерала Родимцева, 15, м. Київ, 03041, Україна, *e-mail:kurochka2310@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ЕКСПЕРТИЗИ КОНЮШИНИ ЛУЧНОЇ (*TRIFOLIUM PRATENSE* L.) НА ВІДМІННІСТЬ, ОДНОРІДНІСТЬ ТА СТАБІЛЬНІСТЬ

Конюшина лучна (*Trifolium pratense* L.) багаторічна кормова культура, є однією з найкращих кормових трав, оскільки має високу кормову цінність. Містить майже всі амінокислоти, в тому числі найважливіші – лізин, метіонін, триптофан. Корми виготовлені з конюшини лучної багаті на протеїн, мінеральні речовини, вітаміни. В 100 кг зеленої маси міститься в середньому 21 к. од. та 2,7 кг перетравного протеїну, в сінні – відповідно 52 і 7,9. Урожайність зеленої маси за два укуси в середньому складає 30–50 т/га, сіна – 5–10 т/га.

У Державному реєстрі сортів рослин, придатних для поширення в Україні на 2018 рік, станом на 06 березня 2018 року, нараховується 24 сорти конюшини лучної, 42 % з яких отримали державну реєстрацію впродовж останніх років (2014–2017 рр.). Частка сортів вітчизняної селекції в Держреєстрі складає 71 %, іноземного походження – 29 %.

Методикою проведення експертизи сортів конюшини лучної (червоної) (*Trifolium pratense* L.) на відмінність, однорідність та стабільність передбачено 20 морфологічних ідентифікаційних ознак сорту рослин. Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлення ознак (якісні, кількісні, псевдоякісні).

Оцінюючи сорти за кількісними ознаками (довжина та товщина стебла, кількість міжвузлів на стеблі та ін.), вимірювання проводять

на окремих, попередньо визначених 60 рослин на другий та третій рік життя, обстежують найдовше стебло включно з головкою через 1–2 тижні після дати повного цвітіння. Товщину стебла вимірюють на 2–4 см вище вузла кущіння.

При визначенні довжини та ширини сім'ядоль обстеження проводять на 12–14 добу після сівби в теплицях, коли перший листок повністю сформований. Якщо дві сім'ядолі різні за розміром, то вимірювання здійснюють на більшій.

У рік сівби проводять вимірювання висоти рослин та визначення інтенсивності зеленого забарвлення листка на 4–5 тиждень після уповільнення приросту. Габітус рослини оцінюють восени візуально шляхом визначення кута, який утворюють зовнішні пагони і горизонтальна вісь.

Час цвітіння рослини встановлюють коли зацвітають три головки на кожній рослині. Щільність опушення стебла визначають на третьому міжвузлі за повного розкриття квіток суцвіття на пагоні. Довжину, ширину, форму листка та частоту наявності білих міток на литку слід визначати у фазу цвітіння рослин.

Для електронного опрацювання даних використовують коди ступенів виявлення ознак (1–9). Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів. Достовірність виявлення кількісних ознак визначають методом статистичного опрацювання даних.

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою.

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису. Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетипових рослин встановлюють однорідність сорту.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 0,5 % за рівня ймовірності 95 %. У вибірці з 3000 рослин допускаються 22 нетипові. Для оцінки однорідності окремих рослин приймається популяційний стандарт 3 % за рівня ймовірності 95 %. У вибірці з 60 рослин допускаються чотири нетипові.

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, в кінці кожного такого циклу. Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним.

Сорт вважається придатним для набуття права на нього як на об'єкт інтелектуальної власності, якщо за проявом ознак, породжених певним генотипом чи певною комбінацією генотипів, він є новим, відмінним, однорідним та стабільним.